

FRA DEN GAMLE GENERALS HJEM AF PROPRIETÆR VILH. BRUHNS ERINDRINGER

VED

F. ELLE JENSEN

Proprietær VILHELM BRUHN, f. 1847 i Næstved, var Søn af daværende Premierløjtnant ved Dragonerne, senere Oberst C. J. BRUHN († 1896). Sin Barndom tilbragte han, dels i København, først i sin Bedstefaders, General RØMERS og efter hans Død 1857 i sin Faders Hjem, dels i Aarhus, hvor C. J. Bruhn gjorde Tjeneste 1861-64, da han ved Hærreduktionen tog sin Afsked. 1864 kom Vilh. Bruhn i Landvæsenlære hos Forpagter OTTO LAWÆTZ, Kalundborg Ladegaard, senere hos Proprietær HOLM, Ubberupgaarden, og var derefter Forvalter flere Steder. 1872 købte han „Constantia“ i Ginnerup Sogn ved Grenaa, som han 1884 ombyttede med Ejendommen „Fredsholt“ i Mønsted ved Viborg. Efter 1911 at have solgt denne Gaard levede han nogle Aar som Privatmand i Viborg, men flyttede 1915 til Vindumovergaard ved Bjerringbro, som ejedes af hans Søn, Godsejer H. C. RØMER-BRUHN. Her døde han 1937, 89 Aar gammel. – 1872 havde han ægtet CHRISTINE ELLE, Datter af Proprietær H. C. ELLE, Hessel ved Hvalpsund († 1924). – Ved sin Død efterlod Bruhn sig en Række overordentlig livfuldt skrevne Optegnelser om sin Barndom og Ungdom, fortalt for Familien uden Tanke paa Offentliggørelse. Af disse bringes nedenfor Indledningen, indeholdende især hans Erindringer fra General Rømers Hjem.

HEINRICH BRUHN, født 1715, død 1795, er den første Bruhn, en Stamtavle nævner. Han var gift med JOHANNE SOPHIE CLAUDI, født 1714, død 1780, og havde 10 Børn; hans Stilling var kongelig Overparforcejæger og Livskytte hos Frederik VI. – Min Bedstefader, ADAM HENDRIK BRUHN, er født 1783 d. 10. Juni og død 1855 d. 18. Juni; han var gift med EMILIE HENRIETTE CHRISTIANE FREDERIKKE V. D.

¹ Forf. har oversprunget sin Oldefader, kgl. Parforcejæger FREDERIK CHRISTIAN B. (1744-96), der 1767 blev gift m. MARIE FROST og, efter hendes Død 1781, m. ANNE ELISABETH PLUM, død 1845.

WISCH, født 1787, død 1831 d. 6. Marts. Hendes Fader var Kaptajn HENRICH DITLEW v. D. WISCH og stammede fra Holland; han tilhørte en gammel Adelslægt, hvis Vaaben, indgraveret i et gammelt Messingsignet er i mit Væрге. Det forestiller et Skjold med 3 Stjerner, to foroven og en forneden i det; over Skjoldet 2 Vinger med en dragen Kaarde imellem. Min Bedstefader var kongelig Overberider og havde Embedsbolig paa Slottet; han havde 5 Børn, nemlig HENRIETTE BRUHN, født 1808, NINA BRUHN, født 1809, EDVARD PALNATOKE BRUHN, født 1810, og saa Tvillinger, nemlig RUDOLF WILLIAM BRUHN og min kære Fader CARL JULIUS BRUHN, født d. 19. Juni 1813.

Fader blev opdraget i Hjemmet, til han var 13 Aar og kom paa det kongelige Landkadetakademi for at uddannes til Officer og tjene Konge og Fædreland, som alle Bruhnerne hidindtil havde gjort. Mange fornøjelige Scener har han fortalt os Børn fra den Tid, han var Kadet og opvartede Kongen og Dronningen som Page, hvortil der fra Akademiet stadig afgaves Kadetter, men det var dog ikke ene Løjer at blive uddannet dér. Grundprincippet i Opdragelsen dengang var Prygl, men at lyde og have Respekt lærte de unge, der var Disciplin i Geledderne og ingen Ræsonneren; dog derfor blev Modet og Livslysten ikke taget fra dem, tværtimod; altid var de oplagt til Kommers og Spilopper. Hængehoveder trivedes ikke paa Akademiet, men derfor havde vi ogsaa en dygtig Officersstand, da det i 3-Aarskrigen gjaldt om at kæmpe for vort dyrebare Land.

Naar Fader blev Officer, ved jeg ikke noget om¹, men i 1846 var han Premierløjtnant ved Næstved Dragoner, og samme Aar blev han gift med min kære Moder, WILHELMINE CAROLINE LOUISE v. RØMER. Det er blevet mig fortalt, at mine Forældre skulde have haft Godhed for hinanden fra Børn og været stiltiende forlovet fra deres Konfirmation, og det er ikke saa urimeligt, da Bedstefader Bruhn boede paa Christiansborg, og min Moders Fader havde Embedsbolig paa Prinsens Palæ lige overfor, og Grandpapa, som vi kaldte ham, kom i Følge sin Stilling, hvad vi nu kalder Krigsminister, hver Dag paa Slottet til Referat med den enevældige Konge. Paa denne Maade var der jævnlig Berøring mellem alt, hvad der hørte til Kongens Hofstat og de øvrige Embedsmænd, de var som en lille Stat i Staten, og derved indleddedes ogsaa Bekendtskaberne mellem de forskellige Familier.

¹ Han blev Sekondløjtnant 1836 og først 1. Maj 1847 Premierløjtnant, men var fra 1842 tjenestegørende ved 4. Dragonregiment, der garnisonerede i Næstved.

Min Moder nedstammede fra en meget gammel Slægt. Ifølge Rømernes Stamtavle er det en gammel sachsisk Adelsfamilie, adlet 1470 af Kejser Frederik III. Den blomstrer endnu i Sachsen, hvorfra den udbredte sig til Kurland og Galicien; her optoges den 1818 i den østerrigske Grevestand. Vaabnet er et i Guld og sort tvedelt Skjold, hvori 2 i et Andreaskors lagte Pilgrims- eller Rømerstave.

Af denne Slægt indkom her til Landet 1680 HANS WILHELM RØMER, der blev Kaptajn i Livregimentet til Fods. Han var gift med ANNA ELEONORA v. LANGEN. Af hans Børn var HANS WILHELM v. RØMER, født 1720, død 1784, ogsaa Kaptajn. Med sin Hustru MARGRETHE CHRISTINE SCHALKAM havde han 3 Børn, hvoraf min Bedstefader, CARL LUDVIG WILHELM v. RØMER, født i Bjert ved Kolding d. 20. April 1768, død i København d. 9. Oktober 1857, d. 22. Oktober 1798 blev gift med MECHTELE DOROTHEA v. HOLTEN, Datter af Oberst CHR. LUDVIG v. HOLTEN. Han havde 10 Børn, 3 Sønner og 7 Døtre; min Moder var det ottende Barn, hun blev født d. 11. Marts 1814 og fik i Daaben Navnet WILHELMINE CAROLINE LOUISE.

D. 24. Oktober 1846 stod hendes Bryllup med Fader i Garnisonskirke, og saa drog hun med ham til Næstved, hvor han gjorde Tjeneste. Kun kort var deres Samliv, 15 Maaneder, thi 22 Dage efter at jeg var født d. 21. December 1847, hensov min kære Moder og blev begravet paa Næstved Kirkegaard. Kun lidt har jeg hørt derom, men noget nærmere Besked fik jeg senere af en Del Breve, som kom mig i Hænde efter en kær gammel Dames, Frk. SOPHIE SUNDBYES, Død, idet hun, der havde været i mine Bedsteførelses Hus fra ganske ung, som den højtbetroede Jomfru hun dér var, blev sendt til Næstved for at være hos min Moder, pleje hende og paase Husets Tarv.

Brevene er skrevet af min Grandmama til Sophie, dels kort før Moders Død, dels lige efter; de vidner troligt om den store Sorg hos Fader og hos de gamle Forældre, for hvem hun havde været saa meget; jeg ved, at hun ledsagede sin Fader paa hans Inspektionsrejser og lignende, dels for at pleje ham, der alt var en ældre Mand, dels for at hjælpe ham med hans Korrespondance og andet, hvortil hun skal have været særlig egnet. Men som Brevene udtrykker megen Sorg og Bekymring, er de ogsaa fulde af Betænksomhed og Kærlighed til det lille efterladte Barn – det er underligt og vemodigt i en senere Alder at læse om alt dette. Et Sted skriver Grandmama til Sophie om hendes Tilbagevenden til København, og om min Fader endnu ikke har kunnet bestemme, hvorvidt han vilde beholde Barnet, eller

det skulde hjem til dem, hvor Mines Barn naturligt hørte til, naar Bruhn ikke godt kunde have det.

Imidlertid indtraf store Begivenheder, som hurtigt gjorde Ende paa den naturlige Vaklen hos Fader: Christian VIII døde, Frederik VII kom paa Tronen, og Oprøret i Hertugdømmerne udbrød, Armeen drog til Slesvig og Fader med den – saa maatte jeg jo ogsaa sendes bort. I et Brev til Sophie giver Grandmama hende Besked paa, hvorledes hun skal sørge for alle Faders Møbler og hans Tøj, hvorledes det skal behandles for Møl og lignende; til mig sender hun Rejsetøj og giver Paalæg om at tage Ekstrapost hele Vejen for Barnets Skyld, ikke Diligence og ikke med Toget fra Roskilde – det er altsammen affattet saa kærligt og nøjagtigt og vidner om, hvor gennemtrængt af Sorg hun og Grandpapa var, men samtidig om den dygtige, flittige og paapassende Husmoder, hun alle Dage havde været.

Jeg blev hjemmedøbt i Næstved og opkaldtes efter Grandpapa og Moder: CARL-WILHELM LUDVIG RØMER-BRUHN, og saa drog da Sophie af med mig hjem til de kære, uforglemmelige Bedsteforældre, hos hvem jeg nu tilbragte 10 Aar, lykkelig og uden Sorger, og hvor der kun tænktes paa at gøre alt godt for mig. –

Det var i Vinteren 1848, at jeg kom til København og ind paa Prinsens Palæ, hvor Grandpapa da havde Embedsbolig, men Opholdet der varede ikke længe, da han d. 24. Maj tog sin Afsked efter i 65 Aar at have tjent sin Konge og sit Land; nu var han en aldrende Mand¹, og den nye Tid, som oprandt, passede heller ikke paa en af Frederik VI.s gamle Officerer. Da han havde faaet sin Afsked, lejede han en Lejlighed ikke langt fra Slottet, og her drog vi ind i et nyt Kvarter. Fra Palæet har jeg selvfølgelig ingen Erindringer, men bærer paa min Næse et synligt Mærke fra dets Marmortrapper; det er mig nemlig fortalt, at min kære gamle Amme, Stine, som fulgte med fra Næstved og senere blev min Barnepige til mit 6. Aar, en Dag var saa uheldig at tabe mig, og dengang forstod man nok ikke som nu at give en Næse en anden Form.

Fra Opholdet i Stormgade begynder Erindringerne at dukke op, men forinden jeg drager dem frem, vil jeg omtale dem, som jeg blev opdraget imellem, og maa da der først nævne min Grandpapa, Husets Herre, Familiens Patriark – ja saaledes kan han med Sandhed benævnes, for om ham og i hans Hus samledes hele Familien,

¹ CARL LUDVIG WILHELM VON RØMER, 1768–1857, Deputeret i Generalitetet, Generallojtnant, se Biogr. Leks.

og intet foretoges eller bestemtes uden først at have været forelagt ham.

Af Skikkelse var han høj og kraftigt bygget, han havde en bestemt Optræden, og med sit graa Haar og Bart ledte han straks Tanken hen paa en gammel Soldat, hvad han ogsaa var fra Isse til Fodsaal. Han var ikke af mange Ord, men det faldt aldrig nogen ind at opponere mod dem eller vige en Tomme fra den af ham trufne Afgørelse, der kom i en bestemt Form og dog altid i en Tone, saa man hørte den gamle Hofmand bagved; vi vidste ogsaa, at der boede et Hjerte i ham, og at han kun vilde alles Vel. Han var meget flittig, altid arbejdede han ved sit Skrivebord, og mange hentede Raad hos ham. Jeg erindrer i 1870erne at have læst i „Vort Forsvar“, at han i sin Tid havde udarbejdet en Plan for Københavns Befæstning, som væsentlig var bleven lagt til Grund for den, der blev opført – naturligvis med de Forandringer, som Tiden og det stærkt udviklede Skyts havde krævet.

Alt i Huset gik efter et Reglement, som aldrig fraveges uden særdeles Omstændigheder. Saaledes gik han hver Dag efter at have arbejdet til Kl. 3 en Tur over Marmorbroen til Løngangene paa Slottet, der var han i sine gamle Omgivelser og levede vel i Minderne, men paa Slaget 4, naar der kaldtes til Bords, stillede han, og saa maatte vi alle helst være der; Bordet var altid smukt dækket, og Tjeneren vartede op, men Retterne var aldeles daglig Mad, hver Dag havde sin bestemte. Saaledes Løverdags Øllebrød med Fløde og – min Rædsel – Bergenfisk; hvor gruede jeg, naar den kom paa min Tallerken og laa og rystede, som den var bange for at blive spist. Levnen taaltes ikke, og skønt jeg fik saa lidt som muligt, kneb det frygteligt, men naar Grandpapa kastede et Øje ned paa mig, saa gik Munden, for ned skulde det, der var ingen Pardon. Jeg tror ogsaa, det var rigtigt, for siden har jeg kunnet spise alt, hvad der serveres, og Levnen har jeg ikke kunnet fordrage. Brugen af Kniv var indskrænket til det mindst mulige, spise med den var strengt forbudt; jeg erindrer saaledes, at min Morbroder, Onkel Carl, Overkrigskommissær og op ved de 50, en Dag fik en streng Reprimande, fordi han gjorde det. Der var aldrig mere end 2 Retter, kun Søndag fik vi Kage, den ene Søndag Sukkerplesner, den anden Konditor-kager, to til hver.

Efter Bordet var der Kaffe. Der dækkedes altid med Dug og Maskine inde i Dagligstuen; var det Vintertid, blev der holdt Mørkning en halv Times Tid, hvorpaa Tjeneren kom med to Tællelys, som anbragtes paa Divanbordet med en Lysesaks imellem. Var der

fremmede, brugtes Stearinlys, og Lampetterne, Olielamper paa Dørkarmen, tændtes, men Lysekronerne blev kun brugt ved særdeles højtidelige Lejligheder. Vi placerede os om Bordet, men Grandpapa gik ind i sin Stue, hvortil begge Fløjdeorene altid stod aabne, og arbejdede videre til Thetid. Saa kom gamle Venner, og han fik sig en L'hombre til Kl. 10, da blev alt lukket og slukket. Dette nøjsomme og regelmæssige Liv var vel ogsaa en Grund til, at han aldrig, saa vidt jeg erindrer, var syg, før nogle Dage forinden han døde i sit goende Aar.

Grandmama var født v. Holten, Datter af Konferensraad CARL HENRIK v. HOLTEN og ELISA ADELE AUGUSTA v. BEHAGEN; hendes Fornavn var MECHTELE DOROTHEA, men hun kaldtes altid Nina, af hvad Grund ved jeg ikke. Hun døde 1852 i sit 64de Aar, da jeg var i mit 5te, men jeg har dog en svag Erindring om hende som en lille kærlig og meget flittig Kone, stadig naar Tiden tillod det, ved sin Rok, spindende Hørgarn. Paa den Maade havde hun spundet og ladet væve Udstyr til alle sine Børn, og det var noget, der duede, smukt og stærkt. Endnu har vi i vort Hjem Dækketøj, hun har lavet, Servietterne er saa store, at Vaskeriet benævner dem Duge; Dugene var vældige, og Lommetørklæderne større end de nu saakaldte Servietter. – Underligt nok husker jeg, hvorledes hun kørte ud for at styrke sit Helbred, men jeg har aldeles ingen Erindring om hendes Død og Begravelse; jeg formoder, jeg er bleven holdt borte af Omhu for mig, at jeg ikke skulde mærke Døden og Sorgen.

Nogen synlig Forandring i Huset foregik ikke ved Grandmamas Død; alt blev uforandret, kun stod hendes Plads tom og Rokken med Hørhovedet urørt. Naar det kunde gaa saa umærkeligt, var Grunden vel nærmest den, at min Moders Søster, Tante GUSTA, allerede i flere Aar som Enke havde været i sine Forældres Hus og tildels forestaaet Husholdningen. Hun var født d. 23. Januar 1810 og fik i Daaben Navnet ELISE AUGUSTA; 1833 blev hun gift med Proprietær CHRISTINE KØPCKE til Christenthal ved Itzeho, hvis Bekendtskab hun havde gjort paa Domænegaarden Drage i Holsten, hvor hendes ældste Søster CHARLOTTE CAROLINE MARIE var gift med Kammer- og Forstjunker v. STAFFELDT¹. Desværre varede hendes Ægteskab ikke længe, idet hendes Mand ved et Ulykkestilfælde blev dræbt i 1835² – saaledes er det blevet mig fortalt, men jeg har aldrig spurgt nærmere derom.

¹ CHRISTIAN WILHELM STAFFELDT, 1802–44, Domæneinspektør, Kammer- og Forstjunker.

² Skal være 1844.

At det var en tung Sorg for Tante, ved jeg, og at hun aldrig kunde glemme ham var vel Grund til, at hun senere afslog Tilbud om Ægteskab; hun drog saa med sine to smaa Døtre¹ tilbage til sine Forældres Hjem.

Tante Gusta, der var min anden Moder, staar for mig som den kønneste og kærligste Skikkelse, jeg har kendt, altid rede til Hjælp og altid med et venligt Ord til alle. Derfor gik alting ogsaa saa roligt i Huset, og jeg kan ikke mindes Skænderi eller Ubehageligheder af nogen Art. Skifte Folk kendtes ikke, jeg erindrer kun to, som forlod Tjenesten, nemlig Ole Kusk, som gik over i Kongens Staldetat, og saa Stine, min Amme, som blev gift. Tante havde en egen stilsfærdig og værdig Maade at optræde paa; jeg mindes kun een Gang at have faaet Skænd af hende, og det var, fordi jeg havde narret Tjeneren med en fejl Besked. Enhver skulde have sin Ret – det var Grundprincippet der i Huset – og gøre sin Pligt.

Saa var der i Huset en gammel Pebersvend, Onkel Carl, en Broder til min Moder, født d. 20. November 1816 og død d. 7. August 1889. Han var uddannet som Landkadet, men gik over i Generalitetet og blev Regnskabsfører og Kasserer ved 2. Divisions Intendantur med Titel af Overkrigskommissær. Han var noget af en Original, men tro og pligtopfyldende i al sin Gerning, chevaleresk i sin Optræden, naar han var saa uheldig ikke at kunne undgaa at være sammen med Damer, i det hele en Hædersmand af den gamle Skole lige til Fingerspidserne. Jeg stod ikke paa nogen særlig god Fod med ham, Børn, Hunde, Kanariefugle, kort sagt hvad der gjorde Støj og bragte Uorden i Sagerne, yndede han ikke, og drille mig vilde han, naar Damerne ikke var til Stede, for saa fik han læst og paaskrevet og flygtede til sine egne Værelser. Da jeg blev ældre, og han kunde tale med mig, gik det helt godt, og jeg mindes ham med Venlighed.

Som hørende til Familien uden at være i Slægt med den maa jeg med det samme nævne den kære, gode Sophie Sundbye. Hvor hun egentlig stammede fra, ved jeg med Skam at sige ikke bestemt, men jeg tror, hun var en Urtekræmmerdatter, der i ganske ung Alder kom i Grandpapas Hus og voksede fast der som alle, der først kom der. Som højt betroet blev hun sendt til Døtrene, naar de blev gift; hun var saaledes med Tante Gusta paa Christinenthal, senere hos min Moder, men hun vendte altid tilbage til det gamle Hjem, hvor

¹ Den ene af disse var NINA CHARLOTTE STAFFELDT, 1834–1906, g. 1860 m. Præsten VILHELM BECK, 1829–1901. De var Søkendebørn, idet Becks Moder, ANGE-LIQUE SOPHIE MARGRETHE, f. Rømer, var Datter af General Rømer.

hun blev, til det ved Grandpapas Død opløstes. Hun hørte til disse gode, kærlige og trofaste Mennesker, som alle har Fortrolighed og Tillid til, og som aldrig misbrugte Fortroligheden, der vist hende, aldrig førte Snak og kun levede for at gøre det godt for andre. For hende var den gamle General, og hvad hans var, det første og bedste i denne Verden. En glimrende Hukommelse havde hun, var inde i alle Familieforhold, kendte alle Fødselsdage og Kongehusets Slægtregister, ja var som et Konversationsleksikon at slaa op i, naar man vilde vide noget. Efter Hjemmets Opløsning var hun en Tid hos en Tante, men drog saa til en Broder, som var Præst i Raabjerg. Her kunde hun dog ikke rigtig gro fast, som hendes Natur ellers var til, og der blev derfor sørget for Plads til hende i Treschows Stiftelse paa Christianshavn; der besøgte jeg hende, naar jeg var i Hovedstaden. Hun døde 1887.

Og saa var der det tjenende Personale – for ikke at sige den øvrige Familie, for hvor var Grænsen i Opfattelsen af mit og dit? Som Grandpapa og Tante syntes, at Folkene fuldtud hørte dem til, og deres Ve og Vel laa dem paa Sinde, saaledes saa de paa Herskabets; alt betragtede de som deres eget, omtalte det som saadant og brugte det saaledes, lige fra Hestene til den mindste Genstand. Husstanden bestod af Kusken Rasmus – Ole gik jo over i den kongelige Staldetat – saa kom Tjeneren Niels og en militær Oppasser, gamle Jens, som stadig lod sig stille og blev gammel i Tjenesten – han var gift, og Konen havde en Grønthandel i Stormgade – desuden Kkkepigen Edele, Stuepigen Caroline og endelig Barnepigen Stine. Dette var Familien, som paa bestemte Tider samledes i det store Køkken, særlig om Aftenen og hver paa sin bestemte Plads, og drøftede Husets Vel og varetog dets Ære.

Mange fornøjelige Timer har jeg tilbragt i Køkkenet eller nede i Stalden hos Rasmus, naar han striglede og pudsede, og set paa Datidens mærkelige Vogne, navnlig den store gule Stadskarosse, en vældig Indretning med Søjler og stor, høj Buk, Tjenerbræt bag, hængende i mægtige ombøjede Læderfjedre; der var noget for Øjet at se paa, der var blødt og mageligt at sidde, og der var Plads, men kraftige Heste skulde der til. Desuden havde vi en anden lukket Vogn (Wienervogn), sort lakeret og med lignende Fjedre som den gule og en aaben saakaldt Holstenskvogn, hvis Fadding var af flettet Rør, og som havde 3 store Sæder, hængende i Bøjler; den var let og brugtes til Skovture og lignende.

Det var mig en stor Glæde at færdes hernede, men det var ikke

mindre morsomt, naar der blev holdt Fest i Køkkenet en „Geburtsdag“ eller i lignende Anledning, saa blev der trakteret med Chokolade og hjemmebagt Kage, og Sophie og jeg blev budt med som Repræsentanter for Familien og opvartet over al Maade. Saaledes fik jeg en Fastelavnsmandag saa meget, at det kvalmede for mig, men ingen maatte mærke noget, for om Aftenen skulde vi hen at se Kunstberidere, 1 Mk. Personen paa Balkonen. Jeg kom ogsaa derhen, men som Varmen steg dér højt oppe over Manegen, steg ogsaa Boller og Chokolade op i Halsen; komme ud var der ikke Tale om, saa stuvende fuldt der var, og saa – ja rædselsfuldt – saa kom det hele op ud over Balkonen; hvem der blev glædet med Edeles dejlige Sager, ved jeg ikke, men jeg befandt mig ret vel ovenpaa.

Disse Køkkenfester var anderledes fornøjelige end at være oppe i Stuen, for der blev jeg alligevel trods alt holdt ret stramt, og Grandpapa havde altid Øje med mig i enhver Henseende, om jeg gik og stod ordentlig, ikke med skrævende Ben, men med pænt samlede Hæle og ret Ryg, og naar vi spiste, skulde det ske pænt og aldrig med Kniv. At disse hyppige Ophold i Køkkenet vist ikke i Længden vilde været til Gavn for mig, er klart, for saadan en lille Dreng kunde da let have faaet en uheldig Følelse af at være noget, og Tøjlerne strammes da ogsaa, saa Besøgene blev mindre hyppige, da jeg voksede til. Hertil bidrog ogsaa, at man fortalte mig Nissehistorier og lignende, og at de en Aften havde lavet en Nisse med rød Tophue og sat den i Askespanden, hvad der forfærdede mig saadan, at der gik mange Aar, før jeg glemte det. –

Faders andet Bryllup fandt Sted i Gladsakse d. 16. April 1850¹, men jeg forblev i mit gamle Hjem. En Begivenhed fra hin Tid har gjort et uudsletteligt Indtryk paa mig, nemlig Soldaternes Hjemkomst fra Krigen. Stine, som jo gerne vilde se Stadsen, havde faaet Lov at tage mig med hen i Frederiksberggade, hvor hun havde en Veninde, fra hvis Vindue vi saa hele Indtoget. For mig staaer det kun som et Virvar af Soldater, Heste, Flag og Blomster og en Raaben Hurra og en Jubel, som jeg aldrig siden synes at have hørt Mage til. Ogsaa vi havde Blomster med, som vi kastede ned paa de forbidragende.

Og saa gik Tiden videre, kun afbrudt for mig ved de store Festdage, Julen og min Fødselsdag. Jeg fik da mange Gaver, Tinsoldater af alle Vaabenarter og Kanoner var de dominerende, desuden Huse og

¹ C. J. Bruhn ægtede 2. Gang ADELAIDE BENEDICTE HELENE MARIE LANNG, 1816–1892, Datter af Herredsfoged, Justitsraad HENRIK BERING LANNG.

Fæstningsværker, som jeg saa legede med. Engang fik jeg af min Onkel en saakaldt Dukattrykker, en tyk Mand, der sad paa et Nat-skrin; puttede man nu en af de forgyldte Regnepenge, som fulgte med, i hans Mund, slugte han den, og trykkede man paa en lille Fjeder, plumpede den ned i Skrinet. Det var jo ikke saa pænt, og det blev straks konfiskeret; jeg tror nok, Onkel vilde smaadrille Damerne, for jeg husker det Smil og Nik, han sendte dem, og hans muntre Latter over deres Forfærdelse. —

Det var vist i 1852, at vi flyttede om til Frederiksholms Kanal i den Casadabanske Gaard, lige ved Marmorbroen, en stor Dobbelbygning med Gaardsplads og Have; her boede vi paa 1. Sal i en tidssvarende Lejlighed, lys og rummelig. Jeg skal forsøge at beskrive de daglige Værelser Udseende, der jo var ret afvigende fra Nutidens overfyldte Boliger.

Fra den store Indkørselsport med sit med forgyldte Stjerner besatte Loft og med Alexandertoget i Relief førte en bred Trappe op til en rummelig Forstue med store Skabe til Overtøj, og herfra gik tre Fløjdøre ind til Værelserne. Der var tre ud til Kanalen med pragtfuld Udsigt mod Slotsholmen og Sejladsen, som ofte kunde være ret livlig, det midterste var et rummeligt 3-Fagsværelse og benyttedes til Dagligstue, derfra førte en Fløjdør, som altid stod helt aaben, ind til Grandpapas Stue. Lige for denne Dør midt paa Gulvet stod to ret store, firkantede Borde, hvorved han altid sad og arbejdede og saaledes stedse havde Overblik over, hvad der foregik i Dagligstuen. Bordene var fyldt med Skrivelser, bundet i Bundter med røde Baand, og lignende Arbejdsstof; paa en Skammel var der et stort Dokumentskrin, og i Baggrunden af Værelset stod en hestehaarsbetrukken Sofa med et Maleri af Frederik VI ovenover, en Gave fra Kongen. Ved Vinduerne til Gaden fandtes kun et lille Bord med to Bure med Kanariefugle, som Grandpapa selv passede; paa den fjerde Væg stod paa den ene Side af Fløjdøren et stort Mahognibogskab med grønt Silkeforhæng, paa den anden et Tobaksbord, hvorover mange smukke Merskumpiber, saa for Resten var der kun nogle faa Stole, svarende til Sofaen. Væggene var betrukket med mørkeblaat, guldindvirket Papir, som lignede Fløjl, og et af hvide, røde og blaa Klædelister flettet Tæppe dækkede hele Gulvet — altsaa et ret tarveligt møbleret Værelse, mere ligt en Parolstue. Selv sad den gamle

¹ Ejendommen Frederiksholms Kanal Nr. 242, Gadernr. 16, ejedes af Traktør, Kammerassessor ALPHONSE CASADABAN.

General med det hvide Haar og Skæg og i en lang, grøn Slobrok ved sit Skrivebord, arbejdende flittigt med militære Sager. Ved Siden af ham blev jeg anbragt paa en Skammel, naar min Opførsel ikke havde været, som ønskelig var, og det havde altid en beroligende Indflydelse paa mig, og dog var jeg aldrig bange for Grandpapa, og jeg blev altid brugt som Gesandt, naar noget skulde opnaas, navnlig ved vanskelige Ting som at faa Heste og Vogn til Skovture og lignende. Jeg ved aldrig at have faaet nej, men naar jeg om Løverdagen præsenterede min Karakterbog, og den ikke fremviste de skønneste Resultater paa Flid, saa fik jeg et Par Øjne, men ingen Ord, og det virkede paa mig, som skulde jeg krybe under Bordet af Skam.

Dagligstuen var stor, betrukken med storblomstret, mørkerødt Papir. Her stod paa Midtervæggen en lang, udpolstret Mahognisofa med Sideskabe, indlagt med gult og prydet foroven med to meget smukke Vaser af Alabast, over Sofaen Familieportrætter i store forgyldte Rammer, og foran et stort Mahogni-Divanbord med svejfede Ben og Løvefodder; en stor hestehaarbetrukken Lænestol stod for den ene Ende, dér sad Grandpapa og drak sin Kaffe efter Middagen og hvilede lidt. Der var altid dækket med Dug og Maskine, Tante Gusta præsiderede, og jeg fik Flødevand, men aldrig Kaffe. – De øvrige Stole var af Mahogni med gul Indlægning og sort Damaskesbetræk. Ved Vinduespladserne var Forhøjninger; ved det midterste havde Tante Gusta sin Plads, hendes Døtre Nina og Mine ved det andet, og der broderede de, syede og malede, mens Sofie havde det tredie. Ved Sidevæggen stod et Spillebord, hvorved jeg legede om Dagen; om Aftenen brugtes det til Kortspil. For Vinduerne var der om Vinteren andre, røde Gardiner, kantet med sort Fløj, og paa Pillerne mellem dem store Mahognispejle. Paa Gulvet laa et flettet Gulvtæppe som i Grandpapas Stue. I Loftet hang en meget stor Prisme-lysekroner, og der var tilsvarende Lampetter paa Dørstolperne, men det var kun ved højtidelige Lejligheder, de blev tændt; til daglig brugtes kun to Tællelys.

Fra denne Stue førte ogsaa Fløjdøre ind til Onkel Carls Værelser, men de var altid lukket; han ønskede ikke vor Nærværelse i sine Lokaler.

Spisestuen, der vendte ud til Gaarden, var et meget stort Værelse, her fandtes kun Spisebord, Buffet, Rørstole og Klaveret. Væggene var betrukken med et marmorlignende Tapet, paa Gulvet laa et Voksdugstæppe, i Loftet var der en Lysekroner til Stearinlys, og ved det eneste Vindue stod et Blomsterbord. Fra denne Stue førte en lang

Korridor, hvorfra der gik Dore til de forskellige Soveværelser, til Køkkenet og Pigeværelserne; langt nede i den var Toiletet.

I Baggaarden fandtes Vognremise og Stald.

Ja saaledes var vor nye Lejlighed i al sin Tarvelighed i Forhold til, hvad der nu fordres, men den var hyggelig og gjorde et roligt og fornemt Indtryk. Her levede vi saa videre uden større Oplevelser, men der kom mange forskellige Mennesker i Huset; særlig var det et Hjem for hele Familien, som samledes her hver Søndag Eftermiddag Kl. 4¹/₂ til Middag. Blandt dem var mit Søkendebarn, den senere saa bekendte Præst VILHELM BECH, som da læste til theologisk Eksamen; ikke tænkte jeg dengang paa, hvor kær han skulde blive mig, og hvor uendelig stor Indflydelse han senere skulde faa paa hele mit Liv, baade for Tid og Evighed. Paa den Tid brød jeg mig ikke om ham, og han oversaa mig vist fuldstændig, han var ung og kaad og egentlig ikke afholdt af de andre. Hans Broder CARL¹, som ogsaa kom til os, var en hel Modsætning til ham, stille og pertentlig; han var ansat i Finansministeriet og færdedes, som om Statens Pengevæsen helt og holdent hvilede paa hans Skuldre.

Vedblive at nævne alle dem, der kom, vilde blive for omstændeligt, dog skal jeg omtale vor Legationsraad J. for en lille pudsig Histories Skyld, som en Dag passerede ved Bordet. Han var der kommen til at sidde ved Siden af en tysk General v. PLESSEN, som ikke kunde et dansk Ord, og nu vilde Uheldet, at Legationsraaden, som ellers talte flere Sprog, ikke var stiv i det tyske, og da han netop var hjemkommen fra Tyrkiet, spurgte Generalen ham om Forholdene dernede, og han svarede da: „Ja, sehen Sie, Hrr. General, in der Türkei werden die vornehmen Leute von Bären in Baldakinen geboren, aber gemeine Leute werden garnicht geboren!“ Generalen udtrykte sin allerhøjeste Forundring over det første, men fandt den anden Del af Svaret aldeles selvfølgelig. Selskabet morede sig med Anstand over Legationsraadens Tysk. Det var ogsaa ham, som da han blev spurgt om, hvor stor Bornholm, hvor han lige kom fra, var, svarede: „Bornholm, naa Bornholm, ja den er af en *passende* Størrelse!“

Saa kom ogsaa Onkel CHRISTIAN v. HOLTEN², Kaptajn i Garden og Adjutant hos Kong Frederik VII. Han havde altid mange Historier, ogsaa fra det saakaldte Hof, hvor Grevinde Danner og hendes

¹ CARL RØMER BECK, Fuldmægtig i Finansministeriet, død 1879.

² CHRISTIAN FREDERIK HOLTEN, 1817–1898, Generalmajor, var en Række Aar Adjutant hos Kong Frederik VII og udgav 1899 sine Erindringer, der vakte en Del Forargelse ved Omtalen af Kongen og Grevinden, men iøvrigt kun har ringe Værdi.

Venner førte an, og det derfor ikke altid gik, som det burde ved et Hof. Men Kongen selv kunde ogsaa finde paa mindre pæne Forlystelser. Saaledes en Aften, da der legedes Ordsprogsleg, udbrod han pludselig: „Saa herud med jer alle, kun Frk. L. bliver, saa skal jeg give jer noget, I ikke kan gætte.“ Alle gik, Kongen befalede Frøkenen at lægge sig, saa lang hun var, paa Gulvet og lod en Lakaj hente to Stege og anbringe dem ovenpaa hende; derpaa kom Selskabet ind. „Naa,“ udbrod han, „gæt saa, hvad det er!“ 'Der blev en Latter over Frøkenens ulykkelige Ansigt, og Kongen glædede sig, ingen kunde naturligvis løse Gaaden. „Stege paa Møen,“ udbrod han saa triumferende, men tilføjede, idet han vendte sig til en Frk. A.: „Det kunde jeg ikke have brugt Dem til, lille Frøken!“ – Han havde en Kammertjener, Løitved¹, som var ham meget hengiven, og som han derfor satte overordentlig Pris paa og nærrede ubetinget Tillid til, men han var en Torn i Øjet paa Grevinden, som forgæves søgte at faa ham fjernet. Men saa en Aften Kongen var beruset og alene med hende, drillede hun ham med, at han ikke kunde skrive sit eget Navn, og da han vilde vise dette, lod hun ham skrive det paa et stort Stykke Papir, og derover skrev hun saa Kammertjenerens Afsked. Næste Morgen mødte en anden Tjener til Kongens Opvartning, og til hans store Forundring. „Hvor er L.?“ spurgte han. „Er han syg?“ Paa Svaret nej sagde han: „Saa hent man straks, han skal komme øjeblikkelig,“ og da han kom, raabte Kongen: „Hvor bliver du af, og hvor understaar du dig i at sende en anden?“ Nej, men saadan og saadan forholdt det sig, og her var Afskedigelsen. „Naa saaledes,“ sagde Kongen, „ja saa har jeg været fuld, nu river jeg den i Stykker og putter den i Kakkellovnen; saa er det glemt.“

Frederik VII har jeg meget ofte set til Hest eller til Vogns, men kun een Gang til Fods; det var en Dag, jeg vilde over i de kongelige Stalde, da mødte jeg ham paa Marmorbroen med Grevinden under Armen. Han standsede og spurgte, hvem jeg var, klappede mig paa Hovedet, vendte saa om og gik tilbage til Slottet. Han var en meget svær Mand og gjorde et imponerende Indtryk, men bevægede sig tungt. Grevinden var jo ogsaa en fyldig Person; jeg syntes, hun var ligefrem grim, med en urimelig stor Mund. Naar Kongen ellers viste sig, var det oftest paa en kraftig hvid Hest, det vil sige hvid, naar han red ud, men sort naar han kom hjem, det var jo en drøj Byrde,

¹ HANS LØITVED, 1809–61, Kammertjener hos Kong Frederik VII, Kammer-assessor.

og Kongen red stærkt og langt. Kørte han, var det i Reglen i aaben Vogn, altid med fire for og Forridere; kun to Gange har jeg set ham i lukket Vogn. Det var i Guldkareten med seks hvide Hingste for, Livkusken, gamle Rolf, paa Bukken, en Løber ved Hovedet af hver af de fire forreste Hingste, mens to Løbere i korte, røde Trojer, hvide Skindbukser, halvlange Støvler og med korte Stave i Hænderne og Blomster i Huerne løb foran – og saa for Resten et betydeligt Følge efter. Han sad da ene i Kareten; der maatte Grevinden ikke komme, hun fulgte i en anden Vogn med Kusk og Tjener i blaat Liberi. Hestgardister ledsagede Kongen. –

Det sidste Aar, Grandpapa levede, skulde vi have stort Juletræ, det havde jeg aldrig oplevet, og navnlig Spændingen forud var vældig. Da Flojddørene saa endelig gik op, stod der et dejligt Træ med Masser af Lys, Godter og Gaver, men mærkeligt nok har jeg aldeles ikke nogen Erindring om et Ord om Julens Herre eller Salmesang, og dog synes jeg slet ikke, jeg kan tænke mig andet, end at der *maa* have lydt noget af dette. Selv havde jeg ikke nogen Forstaaelse af Julen ud over det nydende materielle, og jeg kan desværre huske, at jeg slet ikke var glad ved, at min lille Halvbroder Christian var kommen sammen med Fader og Moder, da han vilde lege med mine Gaver.

Ellers prægedes Jul og Nytaar af stilfærdig Selskabelighed. Ja Nytaarsaften var jo bevæget paa Gaderne, men hos os mærkedes intet; der var jo en solid Portner, og udover en noget rigelig Ringen med Portklokken og Affyring af kinesiske Pistoler gik alt roligt. Derimod var Nytaarsdag meget urolig. Først ønskede jo Tjenerskabet glædeligt Nytaar, saa mødte to Natvægttere i fuld Udrustning, Kabuds, Kappe med Bælte, Nøgleknippe og Morgenstjerne – det var en Mark til hver – saa Skorstensfejer, Postbud og Renovationsfolkene, det var en hel Invasion, som dog hurtigt blev ekspederet. Men efter Frokost kom Honoratiores, militære og ministerielle Personer for at hilse paa den gamle Ekscellence, og Niels Tjener, der var i sit fineste Liberi, havde travlt med at melde de besøgende. Det var ikke saa faa, som saaledes gav Møde og blev modtaget af Tante Gusta, der serverede Vin og Kage. Det var jo meget trættende for gamle Grandpapa, men han var alligevel glad ved, tror jeg, at gamle Venner og hvem han havde staaet i tjenstligt Forhold til, mindedes ham. –

Næste Efteraar var det trist i det kære Hjem, Grandpapa var blevet syg; han som ellers aldrig fejlede noget, men altid sad ved sit Skrivebord, laa nu i Sengen. Kræfterne svandt, sagde Lægen, Dr. KOL-

STRUP¹, og med dem Haabet. D. 9. Oktober (1857) lukkede den gamle elskede Bedstefader sine Øjne i sit goende Aar. Hvor hvilede Sorgen derover paa alle, baade inde og ude mellem Tjenerskabet, som i saa mange Aar havde været knyttet sammen og nu stod for at skulle skilles.

Forberedelserne til Begravelsen optog jo noget mine Tanker. Fader fulgte mig hen til Skrædermester Ibsen, Kongens Nytorv, hvor jeg skulde have sort Tøj, og der kom Kondolencebesøg af høje og lave, hvad jo var forfærdeligt trættende for Tante Gusta. Jordfæstelsen foregik fra Garnisons Kirke. Hele den store Plads udenfor var optaget af Militæret, Infanteri, Rytteri og Artilleri, mens Marchaller inde i Kirken ordnede Følget, som jo hovedsagelig bestod af Militærpersoner og Embedsmænd. Det optog mig jo meget trods min Sorg. Saa kørte vi for sidste Gang i den gamle Wienervogn med de to gamle brune, det var deres sidste Tjeneste. Der var et imponerende Følge, to Marchaller gik foran, bærende Fløjlsputer med Grandpapas mange Ordner, Musikken spillede, og Salmerne lød over Graven. Jeg erindrer, at da Fader og jeg bagefter gik gennem Kirkegaardsporten, sagde en af Tilskuerne: „Det er dog forfærdeligt, som de skyder, mon ikke der gaar mange Vinduesruder?“

Næste Dag da Tante og jeg sad i Dagligstuen, kom Kusken Rasmus, han stod bedrøvet ved Døren og havde Besvær med at tale. „Ja nu er mine to brune slagtet, sagde han, „og jeg er færdig med at køre“ – og saa græd vi alle tre. Der blev sørget godt for ham, for han fik en god Budplads i Ministeriet og giftede sig, men vedblev alle Dage, saalænge Tante Gusta levede, at være hende en god Hjælper; han sørgede for, at hendes Tæpper blev banket og paalagt, ligesom han drog Omsorg for hendes Brændselsindkøb. Ja hele Personalet blev vel anbragt, og saaledes opløstes Hjemmet, idet ogsaa jeg nu fremtidig skulde bo hos mine Forældre. – –

Dette maa vel kunne betragtes som det første Afsnit af mit Liv; en lykkelig Række Aar var gaaet, hvor jeg aldrig havde savnet noget, ikke engang en Moder. Det lyder underligt, føler jeg nu, men Tante Gusta var mig som en Moder, hendes Døtre som mine Søkende.

¹ VIGGO COLSTROP, 1815–1886, s. afsk. Overlæge i Hæren.